

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԳՈՅԻՆ ՀՅՆՐԱԳԵՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈՂՈՐ ՅԵՐԿՐԱՆԵՐԻ, ՄՐԱՅԵ՛Ք.

494

Գ Ր Ա Գ Ե Տ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ՄԵԾԱՀԱՍԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Կ Ա Ջ Մ Ե Յ Ի Ն

ՔԱՂԼՈՒՍՎԱՐԻ ՄԻ ԽՈՒՄԲ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ

Յերկուրդ տիպ.

91.99-8
2-87

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ—№ 87.

ՕԵՐԵՎԱՆ—1924.

ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐԻՆ

Դասագիրքը կազմված է Մոսկվայի Համառուսական Մեթո-
դիստաների կոնֆերենցիայի կողմից (1922 թ. սեպտ. 7—12), ըն-
դունված ամբողջական խոսքերի վերլուծական-համադրական մե-
թոդով: (Слѣа руководителѣа занятій №, 3 изд. ВКЧ):

Դասն սկսվում է բանաձևեր զրուցելով, վերի նպատակն է
բացատրել, վերլուծել և զարգացնել տվյալ դասի նյութը կազ-
մողունգի խմաստը:

Այնուհետև լողունգը պետի գրել զբառախոսակի վրա խոշոր
և պարզ տպագիր տառերով, հատակ ու բարձրաձայն կարգալ ու
արտասանել տալ, վորպեսզի սովորողը բառի հնչյունական կողմը
զուգորդի զբա գծագրական պատկերի հետ: Յերը սովորողները
կարողանում են բառի գծագրական պատկերը ճանաչել և գտնել
պահանջված բառերը տղունգի կամ այդ դասում յեղած մյուս
խոսքերի մեջ, պետի լուրջ կա մենք արել ենք զբքում)
բառերը վանկերով: Ս
կազմել: Յե
խիստ սահմ
ցյուններից
համար կարե
Հնչյուն
մեջ տվյալ հն
ոավերջին լին
Առանջին
զին միանգամի
ընթացքում են
անձանոթի հնչյո

491.542-81
9-93
1002
8647
1002
8647
624
1002

ՀՆՆԵՍՏԵՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԵՍԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՀԵՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻՍՏՅՈՒՔ.

428
54.97

100-59-8
7-87

Գ Ր Ա Գ Ե Տ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ՄԵԾԱՀԱՍԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Քանի դեռ մեզ մոտ կա անգրագի-
տություն, քաղաքական լուսավորության մա-
սին խոսք չի կարող լինի: Անգրագետը
քաղաքականությունից դուրս է:

Լ. Ե. Ն. Ի. Ն.

Կ Ա Ձ Մ Ե Ց Ի Ն

ԲԱԴԼՈՒՍՎԱՐԻ ՄԻ ԽՈՒՄԲ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ

ՅԵՐԿՐՈՐԳ ԱԻԿ.

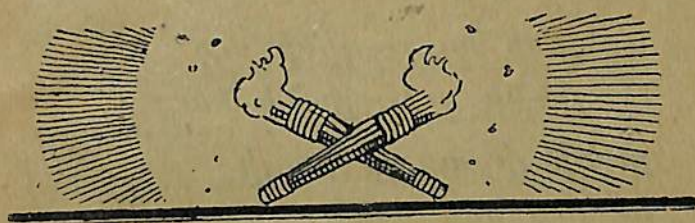

494
13183

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ—№ 87.

ՅԵՐԵՎԱՆ—1924.

ուսուսք ուժ է
ուժ է ուսուսք

ու-սու-սք ուժ է ու
ուս ուս ուժ
սուս սեմ էս է է
էս ուս է
էս սեմ է

ուսուս ունես—ուժ ունես
ունես ուսուս—ունես ուժ

ու-նես ու-սուս
ուսուս ունես
ու ուս
է էս ու սուս
ու ուժ
ուսուս—էս է ուժը
ուսուս ունես—ուժ ունես

3715-91

ուշ յիևի—նուշ յիևի
նուշ յիևի—ուշ յիևի

լինի նուշ—լինի ուշ
լինի ուշ—լինի նուշ

լի նի լի ուլ լի ու լի 1
ու ուշ նուշ շուն 2
լի իլ ին մի միս Խ

շիշ շիլ շուշի մուշ
միս լուսին լենին

ուսում ունես—ուժ ել ունես
ուշ ուսումն ել նուշ ե
ես մի շուն ե. սուլում եմ
լում ե ու սուս ե

ուլ կարդա—նա մարդ ա
ուլ մարդ ա—նա կարդա

կարգա դա դու դես դեն Դ
կար կա կամ կալ կում մուկ Կ
նա նուշ են շեն ին կին ն

կարգա—ուժ կունենաս
կինն ուսում ունի—կինն ուժ ունի
լի ու կիրակի կարգա ու կարգա
ուսում—գա մեր ուժն ե
եսոր գաս ունեմ

շինականը շինարար ե
շինարար ե շինականը

շինա-կա-նը ու-սու-մը Ը
շինա-կան ալ կա ասա աս
շինա-բար ա-բա կար-դա Բ
շինական ընկեր, կարգա, շինիր:
շինիր—շեն կը լինես:
շիրակը շինարար ե:

կարմիր գրոշակը շինականի գրոշակն ե:
ընկեր, մի ասա ուսումն ուշ ե:
ուշ ե—ելի անուշ ե:

շինիր շինական,
շինիր շարունակ.
լի ու կիրակի
շինիր ու շարիր,
կարգա ու վարիր:

Ուլ շինի—շեն կը յիևի
շեն կը յիևի—ուլ շինի

ուլ վոր ո
վոր ուլ վ

Ուլ կարգա ու շինի, շեն ու ուժով կը լինի:
Միասին շինիր, վոր ավելի ուժով լինես:
Մենակ մարդն անուժ ե:
Լուսավորվիր, վոր լուսավորես:
Վորդիդ ել վոր ուսում ունենա—ուժով կը լինի:

Ուսումն ուժ է:
 Ուսումն ուժ է:
 Ուսում ունես—ուժ ունես
 Ուսում ունես—ուժ ունես
 Ուշ լինի—նուշ լինի:
 Ուշ չինի—նուշ չինի:
 Ով կարգա, նա մարգա ա:
 Ով կարգա, նա մարգա ա:
 Շինականը շինարար է:
 Շինականը շինարար է:
 Ով շինի—շեն կը լինի:
 Ով չինի—չեն կը լինի:

Ու ու Ե Ե
 Ու ու Ե Ե
 Մ մ Ս ս Փ փ
 Մ մ Ս ս Փ փ
 Լ լ Ի ի Շ շ
 Լ լ Ի ի Շ շ
 Դ դ Կ կ Ն ն
 Դ դ Կ կ Ն ն
 Ա ա Բ բ Ը ը
 Ա ա Բ բ Ը ը
 Ո ո Վ վ
 Ո ո Վ վ

Ով աշխատի, նա ուտի
 Ով աշխատի, նա ուտի

աշ-խա-տի ուտի Տ տ Մ մ
 աշխատի խա-վար վախ Խ խ Խ խ

Աշխատիր, վոր ուտես: Իաշտում աշխատիր,
 տանը սովորիր: Մի ժամանակ աշխատավորը շատ
 աշխատում, դատարկ էր նստում: Նա անուսում
 էր ու անուժ:

Ուժն ու ուսումը տերտերինը, դրամատերինն
 ու իշխանինն էր: Մեր որով ով աշխատի,
 նա մենակ կուտի: Աշխատավորն իր վաստակի
 տերն է: Աշխատավորն աշխատում, աշխատավորն
 էլ ուտում է:

I II III IV V VI VII VIII IX X
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Մեկը բոլորի համար,
 Բոլորը մեկի համար

Մեկը բոլորի համար, բոլորը մեկի համար
 բո-լո-րի Բ Բ Բ Բ
 համար Հ հ հ հ

Բոլորը մեկին, մեկը բոլորին:
 Հաշվիր մեկ-մեկ բոլորին:
 Վուշք մշակիր, մանիր, շորեր կարիր:
 Բամբակ մշակիր, շեն կլինիս:

Շինականն աշխատում է բանվորի հետ ու
 նրա համար: Բանվորն էլ աշխատում է շինա-
 կանի հետ ու նրա համար: Շինականը բանվորին
 տալիս է սնունդ: Բանվորը շինականին տալիս է
 հագուստ:

Գեղ կանգնի, գերան կը կոտրի

Գեղ կանգնի, գերան կը կոտրի

Գե-րան գեր Գ գ Գ գ

Ղ ղ Ղ ղ

Կանգնիր ամուր, շինական,

Գեղի տերն ու տիրական.

Երեկ աղեն եր տերը,

Աղեն ու իր տերտերը.

Տերն ես հիմա ամենի,

Գրնա հանգիստ աշխատի:

Կանգնիր ամուր, շինական,

Գեղի տեր ու տիրական,

Երեկ աղեն եր տերը,

Աղեն ու իր տերտերը.

Մերն ես հիմա ամենի,

Գրնա հանգիստ աշխատի:

Մեր գեղում հիմա գրագետ շատ կա: Բո-
լորն աշխատում են գրել, կարգալ սովորել:
Հինգ տարի հետո բոլորն ել գրագետ կը լինեն:
Եզ որը բախտավոր որ կը լինի մեր գեղի համար:

Կարմիր բանակը մեր յերկրի պաշտպանն է:

Կարմիր բանակը մեր յերկրի պաշտպանն է:

Յերկ-րի Յ յ Յ յ

Պաշտ-պան Պ պ Պ պ

Ո՞վ է պաշտպանում մեր յերկիրը. — Կարմիր
բանակը: Ո՞ւմ է պաշտպանում Կարմիր բանա-
կը. — աշխատավորին: Ո՞վ է Կարմիր բանակա-
յինը. — նույն աշխատավորը. այսօր նա սուր
ունի, վաղը մանգաղ և (յեվ) արոր կունենա:

Մայիս

Մայիս

Գարնան ամիս

Սիրուն մայիս,

Նախ ու նկար,

Բարով յեկար:

Յեկար, բերիք

Վարդը կարմիր,

Սուսան, սըմբուլ,

Յերգ ու բլբուլ:

Գարնան ամիս

Սիրուն մայիս,

Նախ ու նկար,

Բարով յեկար:

Յեկար, բերիք

Վարդը կարմիր,

Սուսան, սըմբուլ,

Յերգ ու բլբուլ:

Հողը գյուղացուն, գործարանը բանվորին

հողը գյուղացուն, գործարանը բանվորին

Գոր-ծա-րան գործ Գ գ Գ գ

Գյու-ղա-ցի գյուղից Յ ց Կ կ

Ցարերի ժամանակ բանվորն աշխատում էր որական 10-12 ժամ և ստանում միայն կոպեկներ: Նա ապրում էր խավար ու խոնավ նկուղներում: Ծույլ շահագործողներն ապրում էին պալատներում՝ հանգիստ, ուրախ: Գյուղացին սակավահող էր և կերակրում էր աղաների մի մեծ բանակ: Շահագործման ծանր լուծն այլևս անտանելի չէր աշխատավորների համար: 1917-ի Հոկտեմբերին միացած բանվորն ու գյուղացին տապալեցին ցարի լուծը և հաստատեցին իրենց խորհուրդները: Խորհուրդներին մասնակցում են՝ միայն բանվորն ու գյուղացին և նրանց պաշտպան կարմիր մարտիկը:

Աշուն

Մշուն

Ով ցանել է՝
հնձում է,
ով տնկել է՝
քաղում է:

Ով ցանել է՝
հնձում է,
ով տնկել է՝
քաղում է:

Ձ ձ

Ձ ձ

Վախ չունի՝
ով աշխատել է,
հոգս չունի՝
ով ժողովել է:

Վախ չունի՝
ով աշխատել է,
հոգս չունի՝
ով ժողովել է:

Ձ չ

Ձ չ

Կտրիչն աչք ունի
կանաչ կարմրին,
իսկ ծույլն աչք ունի
ցրտին ու սովին:

Կտրիչն աչք ունի
կանաչ կարմրին,
իսկ ծույլն աչք ունի
ցրտին ու սովին:

Կարմիր ռանչպար, ձեռք տուր բանվորին
Կարմիր ռանչպար, շեռք քուր բանվորին

Դու ռանչպար ես, իսկ յես՝ բանվոր,
մենք յեղբայր ենք, ընկեր հին,
մենք չենք տեսել ուրախ մի որ
ու լացել ենք դառնագին:

Կռիվն ահեղ կռեց ի մի
մեր բախտն ու կամքն անսասան.
ձեռք ձեռքի տանք, գնանք հիմի
դեպի կարմիր ապագան:

Ռ ո Ք ք

Պու ռանչպար ես, իսկ յես՝ բանվոր,
ձեռք յեղբայր եմք, ընկեր հին,
ձեռք ձեռք քուսել ուրախ մի որ
ու լացել ենք դառնագին:

Կռիվն ահեղ կռեց ի մի
մեր բախտն ու կամքն անսասան.
ձեռք ձեռքի տանք, գնանք հիմի
դեպի կարմիր ապագան:

Ռ ո Ք ք

Վոչ մի կտոր չը ցանած հող չը թողնել
Չը ցանած հող մի կտոր չը թողնել

Չը-թող-նել, թող թ թ թ թ

Անցան, անվար հող չթողնել մի կտոր

հող չունես — չես վարի
չես վարի — չես ցանի
չես ցանի — չես կալսի
չես կալսի — դատարկ կը նստես

Հիմա հող ունես — պիտի վարես

թե վարես,

թե ցանես,

թե կալսես

դու ել կը կշտանաս, մեր յերկիրն ել
կը կշտացնես:

Կիր հիմա ազատ քաղաքացի յե
Կիր հիմա ազատ քաղաքացի յե

Ա-զատ զատ Չ գ Չ ց

Մի ժամանակ կինն ազատ քաղաքացի չեր:
Նա գուրկ եր իրավունքներին: Հիմա նա ազատ
քաղաքացի յե, հավասար տղամարդուն: Աշխա-
տավոր կինը հիմա իր աշխատավոր ամուսնու
կամ յեղբոր հետ վերաշինուժ ե մեր յերկիրը:

Գյուղումն ել կինը ձգտում է գրագետ լինել,
լուսավորել իր միտքը, զարգանալ: Աշխատավոր
կինը միացել է պրուլետարների հզոր բանակին:

Անգրագետ

Իր վորդուց մայրը
նամակ ստացավ,
կարոտած սիրտը
վեր ու վար յեղավ:

Նայում է նամակին՝
սիրուն նշաններ,
բայց այդ գրերի
միտքը չըզիտեր:

Տղան ի՞նչ է գրել՝
պետք է իմանար,
բայց նրա տանն ել
կարդացող չկա.

Դուրս յեկավ փողոց,
մի քարի նստեց՝
գյուղի դպրոցի
սանին պատահեց:

Յեվ նրան կանչեց.
«Մարկոսի տղա,
մոտս յեկ, ապրես,
նամակը կարդա»:

Փա՛ռք ընկածներին:

Փա՛ռք ընկածներին:

Փ փ Փ փ

Մեր հեղափոխական ուղին փշոտ է յեղել:
Հեշտ չեր փշրել դարերով պատրաստված հա-
կառակորդ սև ուժը: Նա ունեւր զենք ու զորք,

փող ու մեքենա: Աշխատանքի ազատագրման
մեծ կռվում մենք թանգագին զոհեր ենք ունե-
ցել: Նրանց արյան գնով ենք մենք փրկվել:
Նրանք մեռան, բայց նրանց գործն անմահ եր:
Փառք մեծ գաղափարի զոհերին:

Հառա՛ջ, դեպի յետ ճանապարհ չկա:

Խառա՛ց, դեպի յետ Հանապարհ չկա:

Ճանապարհ Ճ ճ Ճ Ճ

Առաջ, շահ Չ զ

Ճանապարհը դեպի յետ—տանում է դեպի
շահագործում, դեպի խավար ու ստրկական
կյանք: Մենք շախշախել ենք ցարերի, կալվա-
ծատերերի և կապիտալիստների ճնշումը: Մեր
բախտն ու վիճակը մեր ձեռն է հիմա: Մենք
քանդել ենք բոլոր կամուրջները մեր յետևից:
Մենք գնում ենք հառաջ, դեպի յետ ճանա-
պարհ չկա:

Մնացել է բերդը մեզ,
հաղթանակի յերթը մեզ.
անց են կացել ով կային,
հիմի կըգա հերթը մեզ:

Բոլոր ֆրոնտներում մերն ե հաղթանակը:

Բոլոր ֆրոնտներում մերն ե հաղթանակը

Հաղ-թա-նակ, հաղթ թ թ թ թ

Փրոնտ-նե-րում, ֆրոնտ Ֆ Ֆ Ֆ Ֆ

Ա. Ռ. Ա. Ձ Ի Ն ֆրոնտն արտաքին և ներքին ռազ-
մական ֆրոնտն եր:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ֆրոնտը շինարարական ֆրոնտն եր:
Մենք վերականգնեցինք գործա-
րանը, մշակեցինք հողն ու հանքը,
հաղթահարեցինք սովը, ծածկեցինք
մեր մերկությունը:

ՅԵՐՐՈՐԴ ֆրոնտը լուսավորության ֆրոնտն
ե: Մենք ազեա եյինք, խավար,
անգրագետ: Մենք ճիգ ու ջանք
ենք թափում սովորելու, լուսավոր-
վելու:

Լուսավորության ֆրոնտումն ել մենք կը հաղթենք:

Ա ա Բ բ Գ գ Դ դ Ե ե Ձ զ Ը լ
Ա ա Բ բ Գ գ Դ դ Ե ե Ձ զ Ը լ

Թ թ Ժ ժ Ի ի Լ լ Խ խ Ծ ծ Կ կ
Ր ր Յ Յ Բ բ Է է Խ խ Ծ ծ Կ կ

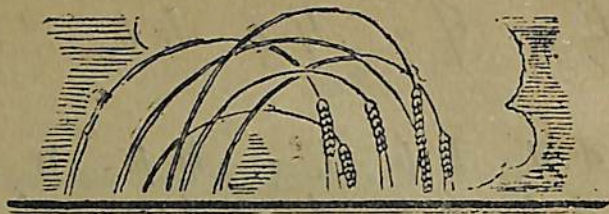
Հ հ Ձ ձ Ղ ղ Ճ ճ Մ մ Յ յ Ն ն
Կ կ Ձ ձ Ղ ղ Ճ ճ Մ մ Յ յ Ն ն

Շ շ Ո ո Չ շ Պ պ Ղ Ղ Ռ ռ Ս ս
Շ շ Ո ո Չ շ Պ պ Ղ Ղ Ռ ռ Ս ս

Վ վ Տ տ Ր ր Յ ջ Փ փ Ք ք Ֆ ֆ
Վ վ Տ տ Ր ր Յ ջ Փ փ Ք ք Ֆ ֆ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
I II III IV V VI VII VIII IX X

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ր Ա Ն

Հ ա տ ի կ

Կույսը բացվում է, շուտ արտը գնամ,
պատուեմ սուր խոփով յես կուրծքը հողի,
իմ սիրուն հատիկ, բեզ նրան պահ տամ
մինչև որերը ամուսն արևի:

Թաղեմ բեզ, հատիկ, և դարդս բեզ հետ:

Ծիր, կանաչիր, փոսկե սավանով
ծածկիր իմ արտը փողջ ալեծածան:
Նոր անյն ժամանակ անուշ շրջյունով
սուր շարդված սրտիս մի բուն հանգստյան:

Յերկրագործ

Արև չծագած մաճն է բո ձեռին.
յոթ գույգ յեզ, գումեշ լծած գութանին՝
ծրում ես, պատուում գու կոշտ ու խոպան,
լեռներ ու դաշտեր, հանդ ու անդաստան:
Ցանում ես ցորեն, կորեկ ու գարի,
հաճար ու վարսակ, բամբակ ու բրինձ:
Ծլում են ծաղկում ճակատիդ բրտինքով
բո վարած դաշտեր, վոր լի յեր փշով:
Անցնում է գարուն. փոսկեգոծ հասկեր
լըցնում, ծածկում են բո սիրուն արտեր:
Քամին փչում է, արտը տատանում.—
կարծես նոր հարս է, հերանց է գնում:
Հասել է ամառ. մանգաղը ձեռիդ
հնձում ես, հնձում, խուրձեր կապտում:
Խուրձերը բարդ-բարդ կրում ես, բերում
ու առատությամբ կալումդ դիզում:
Հաշան ես անում, կալում ու գատում,
մաքուր ցորենը տանդ ամբարում,
իսկ չոր դարմանը ձմեռվա պաշար
մարագդ լցնում անասնոց համար:
Յե՛վ յերբ փչում է ցրտաշունչ ձմեռ,
խրձիթում նստած բո խոփն ես սրում,
արոր ու գութան սարքում պատրաստում,
ու գարնան գալուն նորից սպասում:
Ո՛հ, յերկրագործ, յերկրագործ,
վորքան սիրուն է բո գործ:

Բարի գործ

Յոթանասուն տարեկան ձերունին պարտեզի մեջ
տանձի ու խնձորի ծառ եր անկում: Շատ աշխատելուց
խեղճը բրանել, ջուր եր դառել:

Մի յերիտասարգ տեսավ ծերունուն և ասաց. «Ծերունկ, ինչո՞ւ յես ի գուր նեղութիւն քաշում, ինչո՞ւ յես տանջվում, շարձարվում. մինչև այդ ծառերը արմատ բռնեն, մեծանան, պտուղ տան՝ դու կը մեռնես»:

— Իհարկե կը մեռնեմ, — պատասխանեց ծերունին, — բայց ինչպես յերևում ե՛ դու կարծում ես, թե մարդ միայն իր համար պիտի աշխատի: Վո՞չ, վորդիս, ուրիշներ ի համար ել պիտի մտածենք: Ահա, տնկում եմ այս ծառերը. թող սրանք մեծանան, պտուղ տան: Թող յես մեռած լինեմ, ի՞նչ անենք. — ուրիշները կուտեն և կը հիշեն իմ բարի գործը:

Գյուղ ու քաղաք — ուժը հավաք

Գյուղից քաղաք են տանում — հաց, միս, կաթ, յուղ և ուրիշ սննդամթերքներ: Քաղաքը պետք ունի գյուղի գանազան ապրանքների՝ վուշի, կանեփի — բաթան պատրաստելու, բազուկի — շաքար շինելու, և այլն:

Քաղաքից գյուղ են փոխադրում — շաքար, աղ, ասեղներ, թել, յերկաթ, մեխ և այլ ապրանքներ:

Գյուղի համար ել շատ բան ե պետք — գութաններ, փոցիներ, գերանդիններ, մանգաղներ և գանազան մեքենաներ, վորոնցով շուտ ե գործ տեսնվում:

Քաղաք տեղի գրագիտութիւնն ավելի յես: Այնտեղ բարձրագույն դպոցներ ել կան, վորտեղից դուրս են գալիս գյուղատնտեսներ, յերկրաչափներ, ճարտարագետներ և ուրիշ շատ տեսակի մասնագետներ:

Քաղաքումն ե, վոր տպվում են գրքեր, որացույցներ, լրագիրներ և ամսագրներ, Դրանցից ե, վոր իմանում ենք, թե ինչպես պետք ե ուղղենք մեր կենցաղն, ինչպես գիտութիւնը գործ դնենք մեր ոգտին: Դրանք հարկավոր են քաղաքին ել, գյուղին ել:

Քաղաքը չի կարող ապրել առանց հացի և ուրիշ սննդամթերքների. գյուղն ևս առանց քաղաքի անճա-

ղակ ե. մի յերկու տարի գլուխ կը պահի, բայց հետո փայտով պետք ե վարի, ցանի:
Գյուղ ու քաղաք — ուժը հավաք:

Նոր առավոտ

Ի՞նչ եմ անում մենակ կյանքը,
վոր խեղճ մնամ ու զրկված.
ձեռքս կտամ իմ ընկերոջ
ու միշտ կանեմ սիրտս բաց:

Դե, ռանչպարներ, վոտքի յեխենք,
մեզ ե սպասում խամ դաշտը.
մեկի տեղը հազար յեխենք,
մեզ ե կանչում նոր կյանքը:

Տերտերի գործադուլը

Տեր Բարսեղը դժգոհ եր.
Իրեն տված հասույթը
շատ քիչ եր:
Հին որերից սովոր եր
լցնել իր ամբարները:
Ել քարոզել,
ել բողոքել, —
վոչինչ չոգնեց...
Բայց լսել եր,
թե բանվորն ել
մի բան վոր ուզեր
ու չարանար,
գործադուլ
կը հայտարարեր:
Ուզեց ինքն ել
ճիշտ այդպես

հայտարարել
գործադուլ:
Քրիստոսի հարութիւնից
մի որ առաջ
յեկեղեցու դուռը կողպեց,
տիրացուին հետն առած
տանը նստեց,
հայտարարեց
գործադուլ. —
Մինչև տան գլուխ
իրեն չեն տա
մի-մի վոչխար,
տիրացուին՝
մի մի հատ ուլ, —
աղոթք չկա,
յեկեղեցու դուռը չի բանա:

Տեր Բարսեղը շատ հույս ունեւր. —
զատիկ որ եր.
զատիկ որով յեկեղեցու դուռը փակեւր, —
զիտե՞ք թե եղ ինչ ասել եր...
— Ինչ պիտի անեն,
ուզեն չուզեն պիտի բերեն...
Կը կակղեն...
Զատիկ որով
ժողովուրդը հավաքվել,
թունդ վիճում ե,
մտածում ե՝
 ինչ անել...
Ել թեր ու դեմ...
վրճում են եղպես թողնել,
մինչ տերտերը խելքի գա,
 ինքը բանա...
Տեր Բարսեղը տանը նստել
 սպասում ե՝
թե գյուղացին հավաքում ե
 վոչխար և ուլ
 դուռը բերի...
սպասում ե մինչ իրիկուն:
...Վայ ե տալիս իրեն գլխուն. —
փնասվել եր ելի ինքը.
ձեռքից եղպես
բաց եր թողել
առուտուրի հաջող որը,
պատարագն ու տնորհները,
 «գյալուրները»:
Գործադուրը
տունը քանդեց.
գործադուրը
 վիժեց:

Կոմսոմոլի գատիկը

Զատիկ բերեց կանաչ դարուն
մեր դաշտերին ու ձորերին,
աշխատանքը հնչեց յեռուն
մեր գյուղացու յերակներում:

Զատիկն եկավ կանաչներով,
հազթ ու կարմիր շահելներով.
Կոմսոմոլը յեկավ գեղով
կարմիր խոսքով, կարմիր յերգով:

Տերտերները ան ու գողով,
Փարաջաները ուսերով
տափ են մտնում խորաններում՝
«տեր վողորմյան» բերաններում:

Կոմսոմոլը գեղի միջով
անցնում հպարտ ու խիտ շարքով՝
աշխատանքի հզոր յերգով
ամբողջ գեղը թնդացնելով:

Վողջունում ե կարմիր դարնան,
վոր դուրս քչեց ցուրտ ձմեռվան.
Վողջունում ե աշխատանքը,
վոր ստեղծում ե ամեն բան:

Ու յերգում ե Կոմսոմոլը. —
«Աշխատանքի տոնն ե եսոր.
տերտերները հեռու կանգնեն,
բավական ե գեղին խաբեն»:

Ու յերգելով գեղի միջով
անցնում են մեր շահելները.
տերտերները ան ու գողով
պահ են մտնում խորանները:

Չրի կարիքի ճանապարհորդությունը

I

— Ա՛խ, ինչպէս կուզեմ վերև բարձրանալ, վերև, շատ վերև, են սարի գլխին, են ամպի մոտ, արևի քով, աստղերին հասնել, ասաց մի կաթիլ:

— Յես ել եմ ուզում, յես ել,— ձայն տվին ծովից շատ կաթիլներ. — վերև բարձրանալ, վերևից նայել, թե ինչ կա այստեղ աշխարհի վրա: Ենտեղից տեսնել սարեր, ձորեր, անտառներ, դաշտեր, քաղաքներ, ծովեր: Ա՛խ, ինչ լավ կը լիներ:

II

Արևը լսեց, տաք ճառագայթներ ուղարկեց, Չրի կաթիլներին վերև կանչեց: Մեր կաթիլները քիչ-քիչ տաքացան, անտեսանելի գոլորշի դարձան, վերև բարձրացան:

Նրանք շատ, շատ բարձրացան, սարերից ել վերև, ամպերին մոտեցան:

— Եստեղ ինչ ցուրտ է, ասաց մի կաթիլ և կուչ յեկավ. վերևում դժվար է ապրել:

— Այո՛, այո՛, ձայն տվին ամենքը, ինչ լավ կը լիներ, առաջվա պես ներքևում լինեյինք:

III

Արևը լսեց. ցուրտ քամին ուղարկեց: Գոլորշիները ցրտից կուչ ու ձիգ արին, իրար մոտեցան, կամաց-կամաց սեղմվեցին իրար և պեսանելի ամպ դարձան:

— Ի՛նչ մութ ամպեր են, ասացին մարդիկ ներքևում:

— Ես ինչպէս ցուրտ է, ինչ պաղ քամի յե, ասացին ամպ դարձած գոլորշիները, ավելի իրար մոտեցան, նորից կաթիլներ դարձան:

IV

Բարև ձեզ, բարև, սիրելի ընկերներ, ասացին կաթիլներն իրար: Ա՛յ, հիմա լավ է. Ի՛նչ լավ յեղավ, վոր ելի կաթիլ դարձանք:

— Ի՛նչ լավ անձրև է գալիս, — ասացին մարդիկ յերկրի վրա:

Սումբ-խումբ կաթիլներ գոռում-գոչյունով ներքև են վազում, հողը պատառում, ծաղիկ ու ծառ արմատախիլ անում և առաջ գնում:

V

— Ի՛նչ սոսկալի հեղեղ է, — ասացին մարդիկ:

— Յես շտապում եմ, շուտ ճամպա տվեք, ասում եր հեղեղը և առաջ գնում:

Այսպէս նա շատ առաջ գնաց, հասավ մեծ գետին. Հեղեղն այստեղ շուտով կուլ գնաց ու սկսեց գետի հետ հանդարտ հոսել:

Մեր կաթիլներն այսպիսով վերջապես հասան ծովին՝ իրենց մոր գիրկը:

— Բարով յեկաք, իմ կաթիլներ ասաց ծովը և գլրկեց նրանց:

Սերմնացան մերեկս

Ցանել կարելի յե ձեռքով կամ մեքենայով: Ձեռքով դժվար է արտը հավասար ցանել: Մեքենայով ցանքսըն ավելի արագ է կատարվում. մինչդեռ ձեռքով մի որում 3 դեսյատին հազիվ կարելի յե ցանել, մեքենայով մինչև 5 դեսյատին կարող ենք ցանել:

Մեքենայով ցանքսը լինում է շարքերով և սերմ ել քիչ է գնում՝ դեսյատինին 8 փուլթ. այն ինչ ձեռքով ցանելիս դեսյատինին գնում է 12 փուլթ:

Մեքենայով ցանելիս սերմերն արտում հավասար խորության են ընկնում ու ծլում են միաժամանակ ու մի բարձրության: Ձեռքով ցանելիս սերմերի մի մասը խորը թաղվում կամ յերեսն է մնում ու չի ծլում:

Սերմնացան մեքենայով ցանքսը լավ է դուրս գալիս: Սերմը սերմին չի խեղդում, բոլոր սերմերն ել ազատ աճելու տեղ ունեն:

Շարքերը լայն յեղած դեպքում անպետք խոտերը կարելի յե բաղհանել:

Մեկի ուժը չի պատիլ սերմնացան մերենա գնելու, բայց վոր շատվոր լինեն—ամեն մեկին բիշ ծախս կը նստի:

Կովի կերակրելը

Գյուղացին իր կովը կերակրում է գլխավորապես խոտով, դարմանով և բիշ է տալիս աղած-մանրած կեր՝ ալյուր, թեփ, բուսալ: Խոտը շատ անգամ գետին է թափվում և կովը կերի մի մասը կոխկրտում է: Կովերը կապում են մուլթ գոմերում, խեղդված ողի մեջ:

Կովից շատ կաթ ստանալու համար պետք է ամենից առաջ վերացնել խնամքի հիշված թերությունները, պետք է գոմը տաք և լուսավոր լինի: Իսկ ամենազբլխավորը, պետք է կեր տալ կովին նրա կենդանի քաշի համեմատ:

Մեղանում կովի միջին կենդանի քաշը 9 փուլթ է, իսկ տված կաթը 8 գրվանքա:

Այս տեսակ կովին որեկան պիտի տալ 18 գրվ. խոտ, վորպեսզի նա չնիհարի և կաթը չպակսեցնի: Սովորաբար կովին այդքան խոտ չեն տալիս, այլ ավելացրնում են ավելի ուժեղ կեր, որինակ՝ թեփ (նայիր հաշորդ գլուխը) և կամ ավելի անուժ կեր, որինակ՝ ծրղնոտը, բալումը:

Դանիայում գյուղացիները հաշվել տեսել են, վոր 1 գրվանքա թեփով կարելի յե փոխարինել 3 գրվանքա խոտ կամ 6 գրվանքա ծղնոտ-բալում:

Մի կերը մյուսով փոխարինելու ժամանակ, վորպեսզի հաշիվը ճիշտ լինի, ընդունված է միշտ ել ուժեղ կերպով, որինակ՝ թեփով, ալյուրով: Կազմել կերի հաշիվը, դրա մի գրվանքան կերի մի միավոր հաշվելով: Այդպիսով 18 գրվ. խոտն անում է 6 միավոր կեր, վորովհետև մի միավոր կերը հավասար է 3 գրվ. խոտի:

Այս 6 միավոր կերը կարելի յե դանազան տեսակի կերերից ստանալ:

Կերը յոալիս են այսպես.

Տարիների փորձից պարզվել է, վոր կենդանի քաշը 3 փուլթ մսին պետք է որենը 1 միավոր կեր: Այդ մարմինն աննվազ պահպանող կերն է: Դրանից կովը չի շինում, բայց չի յել նիհարում:

Կաթ ստանալու համար կովին պետք է տալ յուրաքանչյուր 3 գրվանքա կաթի դիմաց մի միավոր կեր՝ չհաշված յուրաքանչյուր 3 փուլթ քաշին տված մեկական միավոր կերը:

Իմ կովը տալիս է որենը 12 գրվ. կաթ և ունի 12 փուլթ ել կենդանի քաշ: Հաշվենք տեսնենք՝ քանի՞ միավոր կեր պետք է տալ նրան:

Յերբ հաշվեք, կը տեսնեք, վոր իմ կովին 8 միավոր կեր է հարկավոր:

Ծանոթություն. Կովը կշռել դժվար է, ուստի քաշը վորոշում են չափելով: Չափում են ուսի ծայրից մինչև պոչի արմատը՝ դնելով կովը հորիզոնական դրության մեջ. ասենք յեղավ 16 վերջոկ: Ապա չափում են իրանի հաստությունը առաջի վոտների թիակների յետևից. ասենք յեղավ 30 վերջոկ: $16 \times 30 = 600$ գրվ. կամ 15 փուլթ—կը լինի կովի քաշը:

- Հարցեր
1. Վորոշեցեք ձեր կովի քաշն ու կաթի քանակը:
 2. Հաշվեցեք՝ որական քանի՞ միավոր կեր պիտի տաք ձեր կովին:
 3. Կազմեցեք կերի միավորների աղյուսակ ձեր կովի համար ցածում բերած որինակով:

Ցանկ կերի միավորների

Ուժեղ կեր.

1 գրվ. ալյուրեղեն	} 1 միավոր
1 » թեփ	
$\frac{3}{4}$ » բուսալ՝ կտավհատի, բամբակի և արևածաղկի:	

Չոր յեվ կոշտ կեր.

3 գրվ. մարգագետնի չոր խոտ	} 1 միավոր
4 » ճահճային » »	
$2-2\frac{1}{2}$ գրվ. չոր աւվույտ	
4-5 » գարնցան դարման	
5-6 » աշնցան »	

Կանաչ կեր

12 գրվ. կանաչ խոտ }
 8 » » առվույտ } 1 միավոր
 15 » բազկաթեր }
 13 » կաղամբաթեր }

Հյութեղ կեր

8-10 գրվ. բազուկ }
 8 » գազար } 1 միավոր
 6 » կարտոֆիլ }

Կովիս տալիս են՝
 { 6 գրվ. 2 միավոր խոտ
 2 » 1 » առվույտ
 6 » 1 » դարման
 3 » 4 » քուսպ

Կովս չի նիհարում և շարունակում է միաշափ տալ իր կաթը:

Բանջարաւնոցի ոգուտը

Բանջարանոցը պահանջում է աշխատանք և գիտություն: Բանջարանոցի համար լավ հող է պետք, ուժեղ պարարտացում, ջուր և լավ գործիքներ:

Բանջարանոցը պիտի պատրաստել աշունքվանից: Մի կոկիկ բանջարանոց կարելի յե սարքել 80 մարգից, յուրաքանչյուր մարգը 1 1/2 արշին լայնության և 10 սաժեն յերկարության: Ամեն մարգին 1 սայլ գոմի աղբ պիտի տալ:

Գլուխ կաղամբը 1 մարգից տալիս է 100 գլուխ՝ 5 կոպեկ արժողությամբ յուրաքանչյուրը:

Մի մարգ տալիս է 5 ուլբլի ոգուտ:

Մի մարգից 3 փութ սոխ է ստացվում՝ փութը 2 ուլբլի. ուրեմն մի մարգից 6 ուլբլի:

Մի մարգից 2000 հատ վարունգ է ստացվում. 100-ը 2 ուլբլի. ուրեմն մարգից 4 ուլբլի:

Բողկը ցանում են մարգի կողքերին՝ մի մարգից 50 կոպեկ միշտ տալիս է:

Հարցեք. Կազմեցեք աղյուսակ ձեր սերմած բանջարների. փորձան եք հավաքում, փորձան ծախսում փորձան թողնում ձեր տնտեսության համար:

Կարտոֆիլ

Մեզանից 100 տարի առաջ գյուղացիք կարտոֆիլին սատանի խնձոր անուէն էյին տալիս և նրա ուտելը մեղք համարում:

Այժմ տեղեր կան, վոր գյուղացու հողի մեծ մասը կարտոֆիլն է բուսում:

Կարտոֆիլ տնկելը շատ ոգտավետ է: Մի դեսյատին կարտոֆիլը 3-4 անգամ ավելի ոգուտ է տալիս բան հացահատիկը: Կարտոֆիլին պետք է ուժեղ, թեթև և մաքուր հող:

Կարտոֆիլի հողը լավ մշակում են և տնկելուց հետո շարունակ քաղհանում, փխրացնում են:

Հաջորդ տարում կարտոֆիլի հողը շատ հարմար է հացահատիկ ցանելու, վորովհետև անպետք խոտերը քաղհանվել են: Կարտոֆիլի հողը պարարտացնում են մոխիրով: Կարտոֆիլից պատրաստում են ալյուր, շաքարաշուր, ոսլա:

Բանքակ

Հայաստանը բամբակ ցանելու լավ շրջաններ ունի: Յերևանի գավառում - Ղամարլու, Հրազդան, իսկ Եջմիածնում՝ Ղուրղուղուլի, Չանգիբասարի և Սարդարաթի շրջանները:

Պատերազմների շնորհիվ բամբակի արդյունաբերությունը ընկավ: Այժմ, յերբ բանվորն ու գյուղացին կպել են շինարար աշխատանքի, պետք է բամբակ մեծ չափով ցանել:

Ունենալով մեծաքանակ բամբակ՝ մենք հացի կարիք չենք զգա:

Խորհրդային Ռուսաստանը հաց շատ ունի, բայց բամբակ չունի: Յերբ մենք բամբակ ունենանք, ամեն ինչ կունենանք՝ հաց, հագնելիք, մեքենաներ, մանդաղ, գերանդի և այլն:

Այդ ամենն էլ իրենց վտարով կզան բամբակի մոտ:

Բամբակը թանգացել է թե Խորհրդային Ռուսաստանում և թե ամբողջ աշխարհում, իսկ հացը եժանացել է, ուրեմն այժմ ձեռնտու յե բամբակ ցանել և վոչ թե ցորեն:

Ի՞նչ կարելի յեր ձեռք բերել պատերազմից առաջ մի փուլթ բամբակով

Ցորեն 12 փուլթ

կամ չիթ 70 արշին

» նավթ 10 փուլթ

» աղ 30 փուլթ:

Ահա թե ինչու Հայաստանի բամբակագործության կոմիտեն աշխատում է բամբակի ցանքսերը ավելացնել:

Լենինի գործը

Վողջ աշխարհի բանվորներն ու աշխատավոր գյուղացիները մի առաջնորդ ունեն. դա Լենինն է: 30 տարի յե անցել, վոր նա բանվոր դասակարգի և չքավոր գյուղացիության զինվոր գրվեց:

Այն որից բանվորն ու չքավոր գյուղացին իրենց կռիվը տանում են Լենինի առաջնորդությամբ. գլուխն ու սիրտը Լենինն է, նա յե կովի պլան գծողը: Յերբ բանվոր դասակարգը հաղթվում էր, Լենինն էր, վոր խորհուրդ էր տալիս չհուսահատվել, այլ մի փոքր նահանջել՝ կռիվը նոր ուժերով վերսկսելու համար:

Այսոր բանվորներն ու գյուղացիները կռվում են իշխանությունն իրենց ձեռքում պահելու համար: Բայց ինչպե՞ս: Դրա պատասխանն էլ Լենինը տվեց: — Խորհրդային իշխանությունը պահելու համար բանվորն ու գյուղացին միասին պիտի գործեն: Նրանք ձեռք-ձեռքի տված պիտի աշխատեն մեր յերկիրը շենացնել: Միայն այս պայմանով խորհրդային իշխանությունը կարող է հաստատ մնալ:

Ահա թե ինչո՞ւ այդքան թանգ է մեզ բոլորիս համար ընկ. Լենինը:

Ստեփան Շահումյան

Ստեփան Շահումյանը Բագու վոտ զնելով՝ սիրելի դարձավ բոլոր բանվորներին: Նրա դռները միշտ բաց էին կուսակցական և անկուսակցական բանվորների առաջ: Նա սիրված էր վոչ միայն իր համախոհ ընկերներին, այլ և իր հակառակորդներին: Մի դեպք նրա կյանքից. —

Յերբ մի խմբակ՝ ճանաչելով Շահումյանին՝ վորոշել էր սպանել նրան, խմբակի անդամներից մեկը ծանոթանում է Ստեփան Շահումյանի հետ ու գնում նրա հայերեն լեզվով դասախոսության: Դասախոսությունը լսելուց հետո նույն այդ մարդը յերգվեց իր կյանքը չխնայել Ստեփանի համար և մտավ կոմունիստական կուսակցության մեջ:

1918 թվին Շահումյանը Կովկասի Արտակարգ Կոմիսարի պաշտոնով ապրում էր 2 փոքրիկ սենյակներում: Յերբ նրան հարց տվին. «Ինչպե՞ս ես ապրում քաղաքի ծայրում, ուր ամեն մի բոպե կարող են վնասել քեզ»: Նա հանգիստ պատասխանեց. — «Այդ բանով յես չեմ հետաքրքրվում»:

Շահումյանը Կովկասի բանվորության ղեկավարն էր, և այդպես էլ հեղափոխությունն անվանեց նրան:

Ընկ. Տրոցկու նախկին կարմիր զինվորին

Մայիսի 1-ի առթիվ գրում եմ քեզ, և դու կարդում ես իմ նամակը: Գրագիտությունը կապում է մեզ իրար հետ: Այդ է նրա մեծ ուժը:

Այն բոլորն, ինչ մարդկային հազարավոր սերունդներ մինչև այժմ կատարել, սովորել, տեսել և զգացել են, գրված են գրքերում: Յեվ վորովհետև դու գրազեռ ես, այդ բոլորը քեզ մատչելի յե:

Ի՞նչ կարդալ-գրել սովորեցրեց կարմիր Բանակը: Յեղբայրաբար շնորհավորում եմ քո այդ մեծ հաջողությունը: Այժմ դու ձեռքումդ ունես գիտության դռները բացող բանալին: Բայց տես՝ կես ճանապարհին կանգ չառնես: Ով կիսագրագետ է, նա շուտ է մոռա-

նում և անգրագետ դառնում: Պետք է սովորել առանց
դժվարութեան, սահուն և ազատ կարգալ: Յուրաքան-
չյուր ազատ բույեյին պիտի կարգալ, գրել և վերջնա-
կանապես գրագետ դառնալ:

Ինչքան գեղեցիկ վտանավորներ, յերգեր, պատ-
մըվածքներ, պատմական և գիտական գրքեր կան գր-
ված. — մարդկային մտքի մի ամբողջ ովկյանոս: Յեվ
դեռ ինչքան նոր գրքեր պիտի գրվեն: Չէ՞ վոր մարդկու-
թյունը յերբեք կանգ չի առնում, այլ միշտ առաջ է
գնում:

Հենց վոր մենք մեր յերկրի վերքերը բուժենք,
բարձրացնենք մեր տնտեսությունը, լավացնենք և գե-
ղեցկացնենք մեր կյանքը, մեր ամբողջ ազգաբնակու-
թյունը կազատվի տգիտութեան խավարից և կը շարժվի
դեպի առաջ:

Նայիր, ընկեր, յետ չմնաս: Սովորիր, ժամանակ մի
վատնիր: Հավասարվիր առաջավորներին: Լ. Տրոցկի

Ինտերնացիոնալ

Յելք, մերժված վորդիք կյանքի,
զոհեր սովի ու տանջանքի,
ցասումն արդար պայթել է արդ,
հառնջ դեպի վերջին գոռ մարտ:
Յելիր, սարուկ ամբոխ անհաղթ,
փշրիր անցյալն հիմքից առմիշտ,
ու նոր մի կյանք կանգնիր անխախտ,
մի նոր փառքով, ուրախ, անվիշտ:

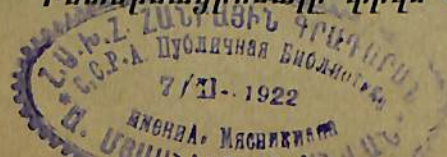
Մա վերջին վճռական մեր կռիվն է արդար,

Ինտերնացիոնալը փրկե պիտ վողջ աշխարհ:

Չկա ուրիշ փրկիչ վերին՝
աստված, արքա կամ դատ արդար.
հենված միայն բո ուժերին՝
փրկիր թե քեզ, թե վողջ աշխարհ:
Ճընշիր բռնի սև ուժն համառ,
գիշատողին անսիրտ, անհազ.
շուտ բորբոքիր կրրակը վառ,
կռիր, բանի յերկաթն է տաք:

Մա վերջին վճռական մեր կռիվն է արդար,

Ինտերնացիոնալը փրկե պիտ վողջ աշխարհ:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղաքական գրականության սերիա

- 4. Կ. Մարքս—Վարձու աշխատանք ու կապիտալ, թարգմ. Ստ. Շահումյանի (72 էջ)—լույս է տեսել 1921 թ., Յերևան. Գինը — ր. 15 կ.
- 2. Կ. Տոպոլով—Հարկավոր և արդյաք բանվորներին ու գյուղացիներին սեփական զորք և ինչո՞ւ համար, թարգմ. Նարդիտյանի (24 էջ), 1922 թ., Յերևան » — ր. 10 կ.
- 5. Ա. Մյանիկյան — Մեր բաղաձայնությունն ու հերթական խնդիրները (15 էջ), 1922 թ. Յերևան » — ր. 5 կ.
- 4. Ն. Լենին—Պարենհարկի մասին, թարգմ. Թ. Ա. (64 էջ)—1922 թ. Յերևան » — ր. 15 կ.
- 5. Միխ. Գորել—Բերքի սահավությունն և սովի պատճառները, թարգմ. Կ. Հ., 1922, Յերևան » — ր. 5 կ.
- 6 Կ. Մարքս յեվ Ֆ. Ենգելս—Կոմունիստական Մանիֆեստ, թարգմ. Պ. Մակինցյանի (79 էջ) 1922 թ., Յերևան » — ր. 40 կ.
- 7. Կ. Ռոզեկ—Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը և նրա տեղը պատմության մեջ, թարգմ. Կ. Հ. (22 էջ), 1922 թ. Յերևան » — ր. 5 կ.
- 8. Վ. Բիտորյանսկի—Պայքար աշխարհի բարեբեկերի համար, թարգմ. Կ. Հ. (12 էջ) 1922 թ. Յերևան » — ր. 5 կ.
- 9. Ա. Մոավյան—Սոցիալիստ-հեղափոխականները Անդրկովկասում (29 էջ), 1922 թ., Յերևան » — ր. 15 կ.
- 10 Ա. Յիլովենկո—Գրադարանագիտություն ալբերենարան, թարգմ. Յե. Թադիանոսյանի (42 էջ) 1922 թ. Յերևան » — ր. 20 կ.
- ✓ 11. Քաղաքացիների առաջին համալուծարը (72 էջ), 1923 թ. Յերևան » — ր. — կ.
- 12. Կ. Ռոզեկ—Վ. Ի. Լենին, թարգմ. Ս. Զ. (16 էջ) 1923 թ. Յերևան » — ր. 10 կ.
- 15. Կովալենկո—Քաղաքական գրագիտություն ձեռնարկ, թարգմ. Լ. Աբովյանի (Հ. Պետերատի խմբ. մարմնի հավելումներով) » — ր. 40 կ.
- 14. Ռուս. Կոմ. Յերիտ. Միություն Պատմությունը — 30 կ.
- ✓ 15. Գրագիտ.—Ալբերենարան մեծահասակներ համար, կաղմեցին Բ. Լ. Վ.-ի մի խումբ աշխատակիցներ — 20 կ.
- 16. Աշխատանք—Լինիերյան բանվորների և գյուղացիների համար — 80 կ.

ԳԻՆԸ 20 Կ.

Լույս տեսած գրքերը ծախվում են Պետրասի գրականությունում

Գրքեր տպագրված և քննարկող առաջին տպարանում (Վաղարշապատ)